

[Chapeau]Werkenden vaker in de schuldsanering
[Kop]”Armoede kan iedereen overkomen”

[Intro]Het aantal huishoudens dat in de schulden zit, stijgt. Ook huizenbezitters en mensen met modale inkomens, kloppen vaker aan bij de schuldhulpverlening. “De voedselbank is geen schande meer.”

[Platte tekst]Hutspot, zegt de vrouw, terwijl ze een paar zakken geschrapte worteltjes en aardappelblokjes uit het krat haalt. Haar man knikt instemmend, terwijl hij andere etenswaren bij elkaar zoekt. Het echtpaar heeft zojuist het wekelijkse voedselpakket voor zeven personen in ontvangst genomen. Nu ‘shoppen’ ze langs lange tafels waarop kratten met brood, broodjes, verse voorverpakte groenten, diepvriesproducten, biologische tomaten en toiletpapier staan uitgesteld. “Hier”, zegt coördinator Jan Zwarts, terwijl hij een aantal potten mayonaise tevoorschijn haalt. Hij stopt ze ook een rol fricandeau toe.

Een zaterdagmiddag bij een van de acht voedselbanken in Utrecht. De sfeer is vrolijk. Veel klanten kennen elkaar van de wekelijkse uitgifte. Ze drinken koffie in de kantine van het Rode Kruis, terwijl vrijwilliger Humprey regelmatig binnenloopt en de nummers van klanten afroept. “We leveren per twee uit, anders wordt het in de uitgifteruimte veel te druk en kunnen klanten niet rustig kijken wat ze nodig hebben.”

Stephanie wacht met haar schoonmoeder op haar beurt. Ze zit nu vier maanden in de schuldsanering. De twee jaar bij een malafide bureau niet meegerekend. Ze is blij dat ze voor de voedselbank in aanmerking komt. “Nederland is een rijk land; eigenlijk zouden ze overbodig moeten zijn. Ik heb nu weer werk bij de thuiszorg, maar mijn verdiensten gaan bijna linea recta richting kinderopvang.” Haar vriend werkt ook, vertelt ze. Maar als je eenmaal in de schulden zit, is het lastig eruit te komen. “Het is moeilijk met z’n vieren van 80 euro per week rond te komen. Ik zou mijn kinderen graag laten judoën. Over drie jaar kunnen we met een schone lei beginnen.”

[Tussenkop]Modaal en bovenmodaal

Het aantal mensen dat schulden heeft groeit. Sinds 2008, het begin van de crisis, is het aantal huishoudens met problematische schulden bijna verdubbeld. Een miljoen huishoudens heeft schulden. In 2012 meldden zich ruim 80.000 mensen bij de schuldhulpverlening, een stijging van 11 procent ten opzichte van 2011. De helft, 40.000, zijn mensen met een baan. Opvallend is dat het aantal huiseigenaren dat bij de schuldhulpverlening aanklopt is gestegen naar 16 procent van het totaal aantal meldingen.

“We zien inderdaad meer mensen met een modaal of bovenmodaal inkomen in onze spreekkamers”, bevestigt Joke de Kock, voorzitter van de NVVK, de branchevereniging voor schuldhulpverlening. “We waren mensen met een eigen woning en ingewikkelde hypotheek- en leenconstructies niet gewend.” Veel mensen, analyseert De Kock, zijn in de periode voor de crisis te gemakkelijk verplichtingen aangegaan en komen in de problemen als ze het met een lager inkomen moeten doen. “Vaak hebben ze geen reserves of hebben ze te laat omgeschakeld.” Ze schetst het domino-effect: baan kwijt, einde WW, bijstand, gedwongen huisverkoop, restschuld omdat de hypotheek hoger is dan de waarde van het huis. “Op een gegeven moment kun je het ene gat niet meer met het andere stoppen. En ontstaan

betalingssachterstanden voor huur, hypotheek, ziektekosten, energie, water, telefoon, andere vaste lasten en incassobureaus. Uit schaamte trekken mensen vaak te laat aan de bel, waardoor de schulden en boetes nog hoger oplopen.”

Het gegeven dat huizenbezitters en hogere inkomens vaker aankloppen bij de schuldhulpverlening, wijt De Kock niet alleen aan de crisis en de oplopende werkloosheid, maar ook aan de leencultuur van de afgelopen vijftien jaar. Het eigen huis werd als spaarpot gebruikt, zegt ze. Een jaarlijkse waardeinstijging leek vanzelfsprekend. Evenals een jaarlijkse looninstijging. Had je geld nodig dan sloot je een tweede (aflossingsvrije) hypotheek af op de theoretische overwaarde. “We hebben met z’n allen op te grote voet geleefd. Toen de kredietcrisis in 2008 toesloeg en banken veel terughoudender werden met het verstrekken van leningen en creditcards, zakten veel mensen door het ijs. Een scheiding, inkomensdaling door baanverlies of minder overuren, blijken vaak niet op te vangen. Juist de groep met een hoger inkomen, is het in tegenstelling tot minima, niet gewend om de tering naar de nering te moeten zetten. Ze schakelen te laat terug.”

[Tussenkop]Meer loonbeslagen

Dit najaar is FNV Bondgenoten een proefproject met budgetcoaches in het beroepsgoederenvervoer gestart. Aanleiding was de melding van een groeiend aantal loonbeslagen bij chauffeurs. Schuldeisers leggen dan via de werkgever beslag op het loon. Daardoor zakt hun ‘modale’ inkomen netto onder het minimum. “In het beroepsgoederenvervoer gaat het slecht. Veel chauffeurs hebben fors ingeleverd op overuren, waardoor hun inkomen is gekelderde. Adviseurs Sociale Voorzieningen proberen hen voordat ze dieper in de schulden komen, te helpen door de financiële situatie tot achter de komma op een rijtje te zetten”, vertelt coördinator Dejo Overdijk.

Maar ook in andere sectoren signaleert Overdijk ellende. Niet vreemd gezien het feit dat het besteedbaar inkomen jaar op jaar daalt. Ze pleit voor het verbeteren van de inkomenspositie en regelingen voor uitkeringsgerechtigden. “Mensen moeten een perspectief op een betere toekomst hebben. Daar ontbreekt het nu steeds vaker aan. Dit kabinet bezuinigt de economie kapot. Regelingen worden verder uitgekleeft, lasten verzwaard. Er verdwijnen steeds meer banen. Tijdens de WW zijn vaste lasten misschien nog net op te brengen. Maar als mensen in de bijstand komen, tekenen de drama’s zich al gauw af.”

Hielpen de Adviseurs Sociale Voorzieningen voorheen vooral uitkeringsgerechtigden en mensen met een inkomen rond het sociaal minimum met het vinden van de juiste potjes, nu verwijzen ze ook ‘modale’ leden naar de voedselbank. “De ruim 500 hulpaanvragen die wij op jaarbasis krijgen, zijn het topje van de ijsberg”, weet Overdijk. “Er is veel verborgen armoede. Schaamte is groot als de bodem onder je bestaan wordt weggeslagen. Als je smoezen moet verzinnen omdat je niet meer kunt meedoen aan de samenleving.”

[Tussenkop]Murw en lamgeslagen

Ook Joke de Kock ziet wat schulden met mensen doen. “De deuk is enorm. Schulden grijpen in in alles – in het gezin, de gezondheid, de sociale omgeving. Tegenslag op tegenslag houdt niemand vol. Het is zorgelijk dat ook steeds meer jongeren in de schuldhulpverlening zitten. Als we over vijf jaar uit de crisis komen, is er een grote groep mensen die murw en

lamgeslagen is. Tenzij we veel meer werk maken van de schuldhulpverlening. Niet alleen door gemeenten, maar ook door werkgevers en arbodiensten. Maak het bespreekbaar.”

Bij de voedselbank halen de laatste mensen hun pakketten op. Het eten dat over is, wordt later deze middag opgehaald door een medewerker van de moskee. Voor iedereen heeft coördinator Jan Zwarts, werkzaam bij het Rode Kruis, een joviaal woord. Hij kent zijn klanten bij naam. Zes dagen per week rijdt hij met andere vrijwilligers langs de supermarkten. Maximaal 65 voedselpakketten kan hij verstrekken. Aan wachtlijsten doet hij niet. Vandaag heeft hij een extra partij boter - over van de introductieweek van de studenten. “De schijf van vijf halen we nooit, maar we komen wel in de richting.” Zwarts is nuchter: “Armoede kan iedereen overkomen. Baanzekerheid bestaat niet meer. Het is tekenend dat mensen zich niet meer schamen voor de voedselbank.”

Het echtpaar met de vijf kinderen kan weer een week eten. Begin dit jaar raakte de man na 25 jaar zijn baan bij een hoveniersbedrijf kwijt. Zijn vrouw trof hetzelfde lot. Toen het financieel nog goed ging, kochten ze een groter huis. Het oude zouden we wel kwijtraken. Dachten ze. Nu leven ze met vijf kinderen van een uitkering en moet een of beide huizen met flink verlies worden verkocht. “Wij hebben dit niet gewild”, zegt de vrouw.

[Kader]Schuldhulpverlening

Sinds 1 juli 2012 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening van kracht die gemeenten verplicht om mensen met schulden snel hulp te bieden. Als een betalingsregeling waarbij 100 procent wordt afbetaald of een herfinanciering van de schuld door de gemeentelijke kredietbank, niet mogelijk blijkt komen langduriger trajecten in beeld. Na inventarisatie van de schulden kan met schuldeisers een minnelijke schuldregeling worden afgesproken, waarbij gedurende drie jaar zoveel mogelijk wordt afbetaald en mensen een minimum maandbedrag krijgen: 180 euro voor een volwassene, 60 euro voor een extra volwassene en 50 euro per kind. Blijkt een minnelijk traject niet mogelijk, dan kan de rechter in het kader van de Wet schuldsanering natuurlijke personen een schuldsaneringsregeling treffen en een bewindvoerder aanstellen. Mensen kunnen dan gemiddeld na drie jaar afbetalen met een schone lei beginnen.

Meer informatie over de budgetcoaches van FNV Bondgenoten in het beroepsgebederenvervoer zie: www.caonaleving.nl